

Persbericht 2 april 2012

Prijsvraagcultuur komt van de grond Aanbestedingen architectuurodrachten 1^e kwartaal 2012

Na een aanzienlijke krimp in 2011 groeit het aantal aanbestedingen weer. In het eerste kwartaal van 2012 wordt het niveau van 2010 weer gehaald. Hiernaast werden opvallend veel prijsvragen uitgeschreven. Deze onverwachte groei is opvallend. Het Steunpunt ziet dat steeds meer aanbesteders het opdrachtgeverschap professioneel oppakken.

Er lijkt een tweespalt te ontstaan: het aantal opdrachtgevers dat openbare aanbestedingen zonder voorselectie aankondigt groeit ook. Aanbestede opdrachten worden te elfder ure sterk versoberd, gedeeltelijk ingetrokken of tijdelijk stilgelegd en regelmatig wordt de bouworganisatievorm aangepast na opdrachtverlening.

Rotterdams maatwerk

Het Steunpunt registreerde dit kwartaal 15 nieuwe ontwerpwedstrijden en ontwikkelcompetities. Dit aantal ligt fors hoger dan de voorgaande jaren (6 in het eerste kwartaal 2011). Komt er in Nederland dan toch een prijsvraagcultuur van de grond? Vooral decentrale overheden zijn de voornaamste uitschrijvers van projectprijsvragen. De gemeente Rotterdam was dit kwartaal betrokken bij vier prijsvragen. De gemeente profileert zich met voorbeeldig opdrachtgeverschap. Afgelopen zomer stelde zij het gemeentelijk *Protocol Ontwerperselecties* vast, dat op basis van de omvang van de opdracht voorschrijft hoe deze in de markt gezet moet worden. Zo heeft Rotterdam als eerste gemeente in Nederland maatwerkbeleid voor ontwerperselecties ontwikkeld. Leidende principes zijn open concurrentiestelling, ook voor jonge ontwerpers, proportionele eisen, beperking van de deelnamekosten en een transparante en zorgvuldige beoordeling op basis van kwaliteit. Alle opdrachten onder de € 150.000 worden aangekondigd op de site van het Steunpunt www.ontwerpwedstrijden.nl. De gemeente laat de procedures voorafgaand aan plaatsing toetsen door het Steunpunt. Bij deze procedures gebruikt de gemeente een lichte procedure: ontwerpers wordt gevraagd een portfolio in te dienen, op basis waarvan een jury drie ontwerpers kiest die een meervoudige opdracht krijgen. De ontwerper die door de jury als winnaar wordt aangewezen ontvangt uiteindelijk de opdracht. Opdrachten vanaf € 150.000 besteedt Rotterdam aan via de Aanbestedingskalender.

Het Steunpunt werkt momenteel aan een *KOMPAS Open Oproep* om Nederlandse (publiek) opdrachtgevers een volwaardig (prijsvraag)alternatief te bieden voor aanbestedingen, ook voor opdrachten die aanbestedingsplichtig zijn.

Aanbestedingen uit het dal

Het aantal aanbestedingen van architectuurodrachten klimt het eerste kwartaal uit het dal en komt uit op hetzelfde niveau als in 2010: 46 nieuwe opdrachten. Het is nog te vroeg om te stellen dat er sprake is van een herstel. Wellicht hebben we te maken met een inhaalslag van opdrachten die in 2011 uitgesteld werden.

Bij de aangekondigde architectuurodrachten valt op dat de verhouding tussen traditionele (ontwerpdiensten) en geïntegreerde contracten (D&B tot en met DBFMO) stabiliseert. Net als in de voorgaande periodes is traditioneel aanbesteden iets populairder dan geïntegreerd: 25 tegenover 21. Verder valt op dat bij de architectendiensten/ontwerpdiensten het aantal openbare aanbestedingen zonder voorselectie maar liefst een kwart van het totaal aantal aanbestedingen is. Dit betreft voornamelijk planologische en stedenbouwkundige ontwerpdiensten. Dergelijke dienstverlening werd in het verleden meestal opgeknipt en onderhands aanbesteed; nu worden deze opdrachten vaker openbaar aanbesteed. De traditionele aanbestedingen hebben hoofdzakelijk betrekking op maatschappelijk vastgoed (72%); geïntegreerde contracten worden vooral toegepast voor woningbouw (33%) en infra (29%).

Maatschappelijk verantwoord aanbesteden

Proportionaliteit blijft een heikel punt bij het aanbesteden van architectuuropdrachten. Een substantiële groep professionele aanbesteders doet het relatief goed, evenals een aantal incidentele aanbesteders die met enthousiasme en een degelijke voorbereiding werken. Toch worden er nog altijd onnodig strikte eisen gesteld, vooral met betrekking tot de referentieprojecten. Vaak betreft het (een combinatie van) specifieke voorwaarden waardoor mededinging bij voorbaat onnodig beperkt wordt.

Een serieus aandachtspunt zijn de deelnamekosten. De BNA beklagt zich geruime tijd over de buitensporige kosten waarmee aanbestedingen gepaard gaan. Ook aannemers en ontwikkelaars klagen hierover. Geregeld worden er onnodig veel inspanningen verlangd van inschrijvers in de gunningsfase, terwijl daar geen of een volstrekt ontoereikende vergoeding tegenover staat. Soms is het de vraag of die inspanningen überhaupt in verhouding staan tot de omvang van de opdracht. *Engineer and construct*-contracten als bezuinigingsformule zijn in opkomst. Hierbij krijgt de architect een opdracht tot voorlopig ontwerp waarna de aannemer het ontwerp uitwerkt en uitvoert. Vaak echter, wordt open gelaten of de te gunnen opdracht tot een voorlopig ontwerp beperkt zal blijven; in andere gevallen is er volstrekte onduidelijkheid. De vraag is of, wanneer het eigenlijk alleen om een voorlopig ontwerp gaat, het redelijk is om van architecten in de gunningsfase een structuurontwerp te verlangen.

Om de maatschappelijke kosten bij een aanbesteding te beperken schrijft de Gids Proportionaliteit voor om te kiezen voor een niet-openbare procedure wanneer er veel potentieel geschikte gegadigden zijn in de te benaderen markt, of wanneer er een substantiële inspanning van de inschrijvers verlangd wordt. Dit is bij uitstek van toepassing op ontwerperselecties. Het Steunpunt betreurt het ten zeerste dat de openbare procedure dit kwartaal een opmars maakt. Ook al hoeven er geen ontwerpen ingediend te worden, het opstellen van een ontwerpvisie en een plan van aanpak betekent een aanzienlijke inspanning; voor iedere openbare aanbesteding moet een onnodig groot aantal ontwerp bureaus veel onbetaald werk verrichten. Dergelijke maatschappelijke kapitaalvernietiging kan niet gerechtvaardigd worden met tijdgebrek, zoals het Steunpunt regelmatig hoort. De weging van de prijs hangt nauw samen met het kostenaspect. Hoewel het merendeel van de opdrachten procedureel gegund wordt op basis van economisch meest voordelige inschrijving, geeft de prijs toch vaak de doorslag. Dat bevordert strategisch inschrijven. Een lage prijs lijkt mooi meegenomen voor de opdrachtgever, maar goedkoop is vaak duurkoop.

Informatie

Michel Geertse, info@ontwerpwedstrijden.nl
www.ontwerpwedstrijden.nl